

ΝΕΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΥΔΝΑ ΤΗΣ ΠΙΕΡΙΑΣ

Ἀντικείμενο τῆς παρούσας ἐργασίας ἀποτελεῖ ἡ ἔκδοση ἐπιγραφικῶν εὐρημάτων προερχόμενων ἀπὸ ἕναν σημαντικώτατο ἀρχαῖο μακεδονικὸ οἰκισμό. Ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη βεβαιώνει ὅτι ὁ οἰκισμὸς αὐτὸς ἐμφανίζει ἀδιατάρακτη ζωὴ πέντε χιλιάδων ἐτῶν καὶ ὑπῆρξε τὸ μεγαλύτερο ἀστικὸ κέντρο τοῦ μακεδονικοῦ βασιλείου κατὰ τὸν 5ο π.Χ. αἰ. Κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς ἀκμῆς της, ἡ ἀρχαία Πύδνα καλύπτει μίαν πρωτοφανῆ γιὰ τὴν ἐποχὴ ἔκταση διακοσίων πενήντα στρεμμάτων καὶ διαδραματίζει ἀξιοσημείωτο ἱστορικὸ ρόλο, ὁ ὁποῖος ἀσφαλῶς ἐπικουρήθηκε ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴ λιμανιοῦ καὶ τῆ σημασίᾳ τῆς στρατηγικῆς της θέσης. Στὰ ρωμαϊκὰ χρόνια, καὶ μετὰ τὴν καθοριστικὴ γιὰ τὰ ἑλληνικὰ πράγματα ὁμώνυμη μάχη τὸ 168 π.Χ., ἐξακολουθεῖ ν' ἀποτελεῖ, μὲ ὑποβαθμισμένο βέβαια τὸν ἱστορικὸ της ρόλο, τὸ σημαντικότερο κέντρο στὴ βόρεια Πιερία.

Ἡ θέση τῆς ἀρχαίας Πύδνας ἔχει ἐντοπισθεῖ δύο χιλιόμετρα νότια τοῦ σύγχρονου οἰκισμοῦ τοῦ Μακρύγιαλου. Τὸν ἐκτεταμένο οἰκισμό τῆς ἀρχαίας πόλης περιέβαλλαν ἐξίσου ἐκτεταμένα νεκροταφεῖα, τὴν ἀνασκαφικὴ ἔρευνα τῶν ὁποίων ἀπὸ χρόνια διενεργεῖ, ἄοκνα καὶ μὲ ἀπαράμιλλο ζῆλο, ὁ εἰδικὸς ἀρχαιολόγος κ. Μάνθος Μπέσιος*, στὸ πλαίσιο τῶν δραστηριοτήτων τῆς ἸΣΤ' ΕΠΚΑ, καὶ παρὰ τὶς ἐγγενεῖς δυσκολίες.

1. Ἐπιτύμβια στήλη 5ου αἰ.

Ἀρχαιολογικὴ Συλλογὴ Μακρύγιαλου Πιερίας, ΑΕΜΘ: Πυ 3895. Ἐνεπίγραφο τεμάχιο ἐπιτύμβιας στήλης λευκόφαιου ἐγχώριου λίθου, ἑλλιπὲς ἀπὸ ὅλες τὶς πλευρῆς, προερχόμενῃ ἀπὸ τὸ βόρειο νεκροταφεῖο τῆς ἀρχαίας Πύδνας. Στὴν κύρια ὄψη φέρει ἀποσπασματικῶς σωζόμενῃ ἐπιγραφὴ δύο στίχων, χαραγμένη ἐπιμελῶς ἐς εὐθύ, μὲ γράμματα τοῦ ἐπιχώριου ἀλφαβήτου τοῦ 5ου π.Χ. αἰῶνα. Μέγιστες σωζόμενες διαστάσεις (σὲ ἑκατοστά): 43×29×15· ὕψος γραμμῶν: 5,5-3· διάστιχο: 1 περ. Αὐτοψία, ἔκτυπο, φωτογραφίες. Εἰκ. 1.

Ἀδημοσίευτη.

Πρβ. Β. Μισαηλίδου-Δεσποτίδου, Ἐπιγραφὲς Ἀρχαίας Μακεδονίας,

* Εὐχαριστῶ θερμὰ τὸν φίλο ἀρχαιολόγο γιὰ τὴ γενναϊδωρὴ ἐκ μέρους του ἐκχώρηση τοῦ δικαιώματος ἔκδοσης τοῦ ὕλικου.

Θεσσαλονίκη 1997, 66, ἀρ. 57 (ἀπλή παρουσίαση τῆς στήλης, χωρὶς τὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς).

Παννο[- - - -]
αἴος.

Στὸ τέλος τοῦ στ. 1: ἀριστερὴ καμπύλη στρογγυλοῦ γράμματος.

Ἡ ἐπιγραφὴ μνημόνευε κατὰ πᾶσα πιθανότητα ὄχι μόνο τὸ ὄνομα ἀλλὰ καὶ τὸ ἐθνικὸ τοῦ νεκροῦ. Ἡ ὕπαρξη στὸ τέλος τοῦ πρώτου στίχου τῆς ἐπιγραφῆς σαφῶν ἰχνῶν στρογγυλοῦ γράμματος ἀκυρώνει μὲ ἀσφάλεια τὴν ἀναφορὰ «ἐπιτύμβια στήλη τοῦ Πανναίου» τῆς κ. Β. Μισαηλίδου-Δεσποτίδου. Τὸ ἀπόσπασμα διασώζει στὸν πρώτο στίχο τὴν ἀρχὴ μόνο τοῦ ὀνόματος τοῦ νεκροῦ, καὶ στὸν δεῦτερο προφανῶς τὸ τέλος τοῦ ἐθνικοῦ του.

Ὁ νεκρὸς πρέπει νὰ εἶχε ἓνα ὄνομα σύνθετο, μὲ πρώτο συνθετικὸ τὸ πᾶν καὶ δεῦτερο ποὺ νὰ ἀρχίζει μὲ τὴ συλλαβὴ νο- (-νομος, νοος, νοστος κ.τ.τ., χωρὶς νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ πιθανολογηθεῖ ἢ νὰ ἀποκλειστεῖ κα- νένα), ὥστε νὰ αἰτιολογεῖται ἡ ὕπαρξη τοῦ διπλοῦ Ν.

Ἀπὸ τὰ πολλὰ, μακεδονικὰ καὶ μὴ, ἐθνικὰ σὲ -αἴος μπορεῖ νὰ ἐξαιρεθεῖ μὲ βεβαιότητα μόνο τὸ Πυδναῖος, ἐπειδὴ ἡ ἐντοπιότητα ἀποκλείει τὴ χρῆση του. Ἀντίθετα, εὐνοοῦνται ἐθνικὰ τοῦ τύπου Βεριοαῖος, λόγω τῆς κανονικῆς συλλαβικῆς διαίρεσης, παρόλο ποὺ μιὰ τέτοια διαίρεση οὔτε ἀπαράβατη εἶναι οὔτε ἀπαραίτητη, εἰδικὰ σὲ ἀρχαῖκὲς ἐπιγραφές.

Ἡ κ. Μισαηλίδου-Δεσποτίδου χρονολογεῖ τὴν ἐπιγραφὴ στὸν «4ο αἰ. π.Χ.», πολὺ χαμηλὰ ἀσφαλῶς, καθὼς οἱ παλαιογραφικὲς ἐνδείξεις (ιδιαίτερα τὰ Ν μὲ πλάγιες καὶ τὶς τρεῖς κεραῖες τους καὶ κυρίως τὸ μεγάλο ἄνοιγμα τῶν ἐξωτερικῶν κεραϊῶν τοῦ τετρασκελοῦς Σ, ἀλλὰ καὶ ἡ γενικὴ ἐμφάνιση τῶν γραμμάτων) ἐπιβάλλουν μιὰ βέβαιη χρονολόγηση στὸν 5ο π.Χ. αἰ.

2. Ἐπιτύμβια στήλη Θεοτέλους (5ος-4ος π.Χ. αἰ.)

Ἀρχαιολογικὴ Συλλογὴ Μακρύγιαλου Πιερίας, ΑΕΜΘ: Πυ 3896. Ἐνεπίγραφος ἐπιτύμβιος πεσσὸς λευκόφαιου ἐγχώριου λίθου, τετράγωνης διατομῆς, ἔλλιπης κάτω, προερχόμενος ἀπὸ τὸ βόρειο νεκροταφεῖο τῆς ἀρχαίας Πύδνας καὶ συγκεκριμένα ἀπὸ τὸ ἀγροτεμάχιο Μακρύγιαλου (ἀρ. 951). Σὲ ἀπόσταση 3-4 ἐκ. κάτω ἀπὸ τὸ ἄνω πέρασ τῆς κύριας ὄψης τοῦ λίθου εἶναι χαραγμένο ἐς εὐθύ, μὲ γράμματα τοῦ ἐπιχώριου ἀλφαβήτου καὶ σὲ δύο στίχους, τὸ ὄνομα τοῦ νεκροῦ. Διαστάσεις (σὲ ἑκατοστά): 29×41×41· ὕψος γραμμάτων: 3-2· διάστιχο: 1 περ. Αὐτοψία, ἔκτυπο, φωτογραφίες. Εἰκ. 2.

Ἀδημοσίευτη.

Πρβ. Β. Μισαηλίδου-Δεσποτίδου, ὁ.π., 68, ἀρ. 62 (ἀπλή παρουσίαση τοῦ μνημείου, χωρὶς τὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς).

Θεοτέλους

Τὰ δύο τελευταῖα γράμματα, λόγω ἔλλειψης χώρου, ἔχουν χαραχθεῖ πάνω ἀπὸ τὸ δεύτερο Ο τοῦ ὀνόματος.

Τὸ μνημεῖο μνημονεύεται ἀπὸ τὴν κ. Β. Μισαηλίδου-Δεσποτίδου ὡς «ἐπιτύμβια στήλη τοῦ Θεοτέλου (;)» καὶ χρονολογεῖται στὸν «4ο-3ο αἰ. π.Χ.». Τὰ δύο τελευταῖα γράμματα τοῦ ὀνόματος εἶναι εὐδιάκριτα καὶ δὲν ἐμφανίζουν καμιά ἀναγνωστικὴ δυσκολία. Οἱ παλαιογραφικὲς ἐνδείξεις τῆς ἐπιγραφῆς, κυρίως ὁ προευκλείδειος τύπος τοῦ Υ (ποῦ θυμίζει ἀνεστραμμένο Λ), τοῦ τετρασκελοῦς Σ (μὲ πολὺ ἀνοιχτὲς τὶς ἐξωτερικὲς του κεραῖες), ἀλλὰ καὶ τῶν Ε (μὲ ἰσομήκεις τὶς τρεῖς παράλληλες κεραῖες τους), πείθουν γιὰ μιὰ πολὺ πιθανὴ χρονολόγησι τῆς ἐπιγραφῆς στὰ τέλη τοῦ 5ου ἢ τὸ ἀργότερο στὶς πρῶτες δεκαετίες τοῦ 4ου π.Χ. αἰ.

Τὸ ὄνομα Θεοτέλης δὲν εἶναι σπάνιο¹, καθὼς καὶ ἡ δήλωσι τοῦ ὀνόματος τοῦ νεκροῦ σὲ γενικὴ (κτητικὴ) πτώσι.

3. Ἐπιτύμβια στήλη Κλεονίκης (3ος π.Χ. αἰ.)

Ἀρχαιολογικὴ Συλλογὴ Μακρυγιάλου Πιερίας, ΑΕΜΘ: Πυ 6887. Ἐνεπίγραφη ὀρθογώνια στήλη λευκοῦ μαρμάρου, ἐλλιπὴς κάτω, προερχόμενη ἀπὸ τὴ θέση «Λουλούδια» Κίτρους. Οἱ δύο ἄνω γωνίες τῆς ἐξαιρετικὰ ἐπιμελημένης αὐτῆς στήλης, ποῦ κοσμεῖται μὲ ἐγγεγραμμένο ἀνάγλυφο ἀέτωμα καὶ τρία ἀκρωτήρια, ἐμφανίζονται, χαρίζοντάς της μιὰ ἐπιπλέον κομψότητα, ἐλαφρὰ καμπυλόσχημες. Στὸ ἐπιστύλιο τοῦ ἀετώματος εἶναι χαραγμένη μὲ ἐπιμέλεια μονόστιχη ἐπιγραφὴ μὲ τὸ ὄνομα καὶ τὸ πατρώνυμο τῆς νεκρῆς. Διαστάσεις (σὲ ἑκατοστά): 52×45 / 41,8×16 / 8· ὕψος γραμμάτων: 1,5-1 περ. Αὐτοψία, ἔκτυπο, φωτογραφίες. Εἰκ. 3.

Ἀδημοσίευτη.

Κλεονίκη Δημοκλέους

Ἡ ἐπιγραφὴ μνημονεύει τὸ ὄνομα τῆς νεκρῆς συνοδευόμενο ἀπὸ τὴ γενικὴ τοῦ πατρικοῦ τῆς ὀνόματος. Τόσο τὸ Κλεονίκη ὅσο καὶ τὸ Δημοκλῆς εἶναι συνήθη ἑλληνικὰ ὀνόματα².

Ὁ τύπος τῶν γραμμάτων ἐπιβάλλει τὴ χρονολόγησι τῆς ἐπιγραφῆς στὸν 3ο π.Χ. αἰ.

1. Βλ. P. M. Fraser - E. Matthews, *A Lexicon of Greek Personal Names*, II, *Attica*, Oxford 1994, σ. 220, s.v. Θεοτέλης.

2. Βλ. P. M. Fraser - E. Matthews, ὁ.π., σ. 266, s.v. Κλεονίκη, καὶ σ. 109, s.v. Δημοκλῆς.

4. Ἐπιτύμβια στήλη Σωκρατίδος (2ος π.Χ. αἰ.)

Ἀρχαιολογική Συλλογή Μακρύγιαλου Πιερίας, ΑΕΜΘ: Πυ 6906. Ἐνεπίγραφο τεμάχιο ἐπιτύμβιας στήλης ὑπόλευκου μαρμάρου, ἑλλιπές ἀπὸ ὅλες τὶς πλευρές, προερχόμενο ἀπὸ τὸ δυτικὸ νεκροταφεῖο τῆς Πύδνας. Μέγιστες σωζόμενες διαστάσεις (σὲ ἑκατοστά): 31×32×10· ὕψος γραμμάτων: 2,8-1,8· διάστιχα: 2-1,5 περ. Αὐτοψία, ἔκτυπο, φωτογραφίες. Εἰκ. 4.

Ἀδημοσίευτη.

[Σ]ωκρατί[ς]
[Ἄν]τ[ι]γένου[ς]
[ῆ] ρ ω ί [ς]

Στ. 1: Στὴν ἀρχή, δεξιὰ ἀπόληξη τῆς κάτω δεξιᾶς ὀριζόντιας κεραίας τοῦ Ω. Στὸ τέλος, κάτω τμήμα κάθετης κεραίας (μεγαλύτερο τοῦ μισοῦ). Στ. 3: Τὰ σωζόμενα γράμματα εἶναι ἀραιογραμμένα, ἀφήνοντας ἓνα κενὸ 6-6,5 ἑκατοστῶν ἀνάμεσά τους.

Ἡ ἐπιγραφή μνημονεύει τὸ ὄνομα τῆς νεκρῆς συνοδευόμενο ἀπὸ τὴ γενική τοῦ πατρικοῦ τῆς ὀνόματος, μὲ παράλληλη προσθήκη μιᾶς συχνῆς φόρμουλας ἀφηρωισμοῦ στὶς ἐπιτύμβιες ἐπιγραφές τῶν ἑλληνιστικῶν καὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων.

Τὸ ὄνομα³ καὶ τὸ πατρώνυμο εἶναι συνήθη ἑλληνικὰ ὀνόματα.

Ἡ ἐπιγραφή μπορεῖ νὰ χρονολογηθεῖ βάσει παλαιογραφικῶν καὶ τυπολογικῶν κριτηρίων στὸν 2ο π.Χ. αἰ.

5. Ἐπιτύμβια στήλη Παραμόνας (2ος-1ος π.Χ. αἰ.)

Ἀρχαιολογική Συλλογή Μακρύγιαλου Πιερίας, ΑΕΜΘ: Πυ 6872. Ἐνεπίγραφο τεμάχιο μικρῆς ἐπιτύμβιας στήλης λευκόφαιου μαρμάρου, ἑλλιπές ἀπὸ ὅλες τὶς πλευρές, σὲ δεύτερη χρήση προερχόμενο ἀπὸ τὸν χώρο τοῦ οἰκισμοῦ τῆς Πύδνας. Διασώζει σὲ ἀποσπασματικὴ κατάσταση δίστιχη ἐπιγραφή, κάτω ἀπὸ τὴν ὁποία ὑπάρχουν δύο ἀνάγλυφα ἀκόσμητα ἀσπίδια (ἀπὸ τὸ ἀριστερὸ σώζεται μικρὸ μόνο τμήμα τῆς δεξιᾶς του καμπύλης). Διαστάσεις (σὲ ἑκατοστά): 17×13×8 / 6,5· ὕψος γραμμάτων: 1,3-1,5· διάστιχο: 1 περ. Αὐτοψία, ἔκτυπο, φωτογραφίες. Εἰκ. 5.

Ἀδημοσίευτη.

[Παρ]αμόνα
[Πρ]ωτογένου[ς]

Στ. 1: Στὴν ἀρχή, κάτω ἀπόληξη τῆς δεξιᾶς πλάγιας κεραίας τοῦ Α. Στὸ τέλος, κάτω τμήμα τῆς ἀριστερῆς πλάγιας κεραίας τοῦ Α. Στ. 2: Στὴν ἀρχή, δεξιὸ μισὸ τοῦ Ω. Στὸ τέλος, κάτω ἀπόληξη τοῦ Υ.

3. Βλ. F. Dornseiff - B. Hansen, *Rückläufiges Wörterbuch des griechischen Eigennamen*, Berlin 1957, σ. 208.

Ἡ ἐπιγραφή τῆς φτωχικῆς αὐτῆς στήλης, ποὺ μνημονεὺει ὄνομα καὶ πατρώνυμο τῆς νεκρῆς, μπορεῖ νὰ χρονολογηθεῖ βάσει παλαιογραφικῶν κριτηρίων στὸ δεῦτερο μισὸ τοῦ 2ου ἢ στὸν 1ο π.Χ. αἰ.

6. Ἐπιτύμβια στήλη ἀγνώστου (ἐλληνιστικοὶ χρόνοι)

Ἀρχαιολογικὴ Συλλογὴ Μακρύγιαλου Πιερίας, ΑΕΜΘ: Πυ χ.ά. Ἐνεπίγραφο τεμάχιο ἐπιτύμβιας στήλης λευκόφαιου ἐγχώριου λίθου, προερχόμενο ἀπὸ τὸ βόρειο νεκροταφεῖο. Φέρει δίστιχη ἀπεξεσμένη ἐπιγραφή, τῆς ὁποίας ἐλάχιστα γράμματα εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναγνωστοῦν μὲ βεβαιότητα. Βρέθηκε στὸ ἀγροτεμάχιο 480 τοῦ Μακρύγιαλου. Μέγιστες σωζόμενες διαστάσεις (σὲ ἑκατοστά): 38,5×21,5×14,5· ὕψος γραμμάτων: 1,2 περ. (στ. 1) - 2,3 περ. (στ. 2)· διάστιχο: 1 περ. Αὐτοψία, ἔκτυπο, φωτογραφίες.

Ἄδημοσίευτη.

[ΑΛΛΙΤΟΣ]
[ΔΕΝΤΙΙ]

Στ. 1: Ἄμυδρὰ ἴχνη ἄνω γωνιῶν τριῶν τριγωνικῶν γραμμάτων, ἄνω μισὸ κάθετης κεραίας, πιθανὸ Τ, ἄμυδρὰ ἴχνη στρογγυλοῦ γράμματος καὶ ἄμυδρὰ ἴχνη Σ. Στ. 2: Σαφὲς Δ, ἴχνη τετράγωνου γράμματος (πιθανότερα Ε παρὰ Η), ἀριστερὸ μισὸ πιθανοῦ Ν, βέβαιο Τ, καὶ ἴχνη δύο τουλάχιστον κάτω ἀπολήξεων κάθετων κεραίων.

Ἡ κατάσταση τῆς ἐπιγραφῆς, μετὰ τὴν ἀπόξεσή της, ἐλάχιστα ἀναγνωστικὰ περιθώρια ἐπιτρέπει, λόγω ἀβεβαιότητος τῶν διασωθέντων ἰχνῶν.

7. Ἀναθηματικὴ τράπεζα (1ος π.Χ. αἰ.)

Ἀρχαιολογικὴ Συλλογὴ Μακρύγιαλου Πιερίας, ΑΕΜΘ: Πυ 3893. Ἐνεπίγραφη ἀναθηματικὴ τράπεζα λευκοῦ μαρμάρου ἐλλειπῆς ἀριστερά, προερχόμενη ἀπὸ τὸ δυτικὸ νεκροταφεῖο. Ὑπῆρξε, σὲ δεύτερη χρῆση, καλυπτήρια πλάκα ρωμαϊκοῦ τάφου. Στὴ μιὰ μακρὰ πλευρὰ τοῦ ὕψους τοῦ μνημείου εἶναι χαραγμένη μὲ ἐπιμέλεια μονόστιχη ἐπιγραφή μὲ τὰ ὀνόματα τῶν ἀναθετῶν. Μέγιστες σωζόμενες διαστάσεις (σὲ ἑκατοστά): 6×100×55· ὕψος γραμμάτων: 1,4 περ. Αὐτοψία, ἔκτυπο, φωτογραφίες.

Ἄδημοσίευτη.

Πρβ. Β. Μισαηλίδου-Δεσποτίδου, ὁ.π., σ. 41, ἀρ. 26 (ἀπλή παρουσίαση τοῦ μνημείου, χωρὶς τὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς).

[- -]όνου Βεριοαῖος καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Ἑλλάς καὶ ὁ υἱὸς αὐτῶν Μένανδρος

Λεῖπει τὸ ἄνω μισό, περίπου, τοῦ Ε καὶ τοῦ Ρ.

Πρόκειται γιὰ ἀνάθημα μιᾶς τριμελοῦς οἰκογένειας Βεριοαίων. Λεῖπει,

ώστόσο, τὸ ὄνομα καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ πατρωνύμου τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς οἰκογένειας, ἐνῶ σώζονται πλήρως τὰ ὀνόματα τῆς γυναίκας του καὶ τοῦ γιοῦ τους.

Τὰ τέσσερα τελευταῖα σωζόμενα γράμματα ἀπὸ τὸ πατρώνυμο τοῦ ἀναθῆτη δείχνουν πὼς πρόκειται γιὰ ἓνα σύνθετο, μᾶλλον, ὄνομα μὲ δεῦτερο συνθετικὸ -γονος, -μονος, -πονος κ.τ.τ. Δὲν εἶναι ὡστόσο δυνατὴ ἡ πιθανολόγησις ἢ ὁ ἀποκλεισμός κανενός, καθὼς δὲν σώζεται κανένα ἴχνος ἀπὸ τὸ ἀρκτικὸ σύμφωνο τοῦ δεύτερου συνθετικοῦ.

Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τὸ ὄνομα Ἑλλάς⁴, ἐνῶ τὸ Μένανδρος εἶναι σύνηθες.

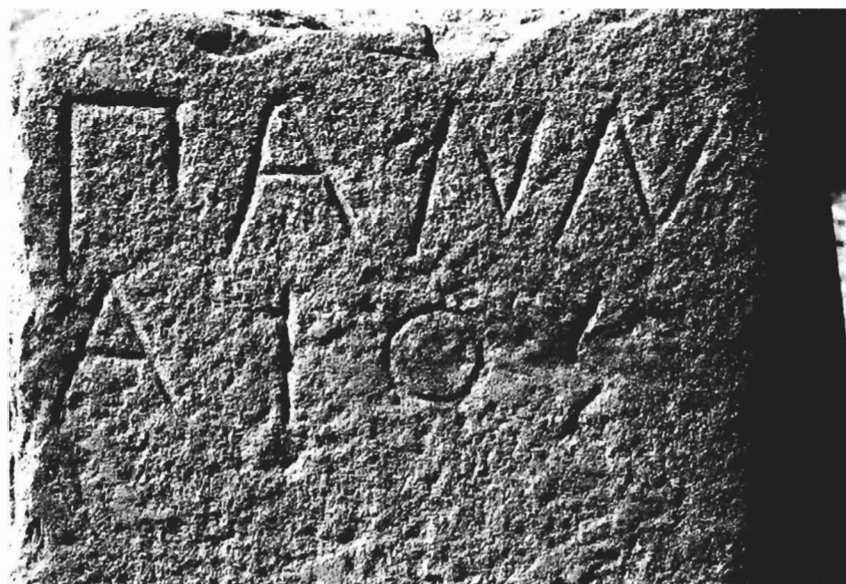
Ἡ χρονολόγησις τῆς ἐπιγραφῆς στὶς «ἀρχὲς β' αἰ. π.Χ.» ἀπὸ τὴν κ. Μισσηλίδου-Δεσποτίδου εἶναι ἀσφαλῶς ὑπερβολικὰ ὑψηλὴ. Παρὰ τὴν ἐπιμελημένη χάραξή της καὶ τὴν ἔλλειψη ἔντονων ἀκρεμόνων, κάποιες παλαιογραφικὲς ἐνδείξεις τῆς ἐπιγραφῆς προδίδουν μιὰ ἀρκετὰ χαμηλότερη χρονολόγησις. Ὁ τύπος τῶν Η, κυρίως, μὲ ἀποκολλημένη τὴν ὀριζόντια κεραία ἀπὸ τὶς δύο κάθετες, ἀλλὰ καὶ ὁ τύπος τοῦ Μ, οἱ ἐσωτερικὲς κεραῖες τοῦ ὁποῖου ἀρχίζουν ἀπὸ τὴ μέση περίπου τῶν ἐξωτερικῶν, δύσκολα θὰ μπορούσαν νὰ ἐνταχθοῦν στὸν δεῦτερο προχριστιανικὸ αἰῶνα, ἐφόσον ἀποτελοῦν τυπικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ὕστερων ἐλληνιστικῶν καὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων⁵. Συνεπῶς, μιὰ χρονολόγησις στὸν 1ο π.Χ. αἰ., ἐνδεχομένως στὸ δεῦτερο μισό του, θὰ ἦταν περισσότερο ἐναρμονισμένη μὲ τὰ παλαιογραφικὰ δεδομένα τῆς ἐπιγραφῆς, στοιχεῖα ποὺ ἀποτελοῦν ἄλλωστε καὶ τὸ μοναδικὸ κριτήριον γιὰ τὴ χρονολόγησίν της.

Θεσσαλονίκη

ΙΩ. ΕΥΔΟΠΟΥΛΟΣ

4. Βλ. P. M. Fraser - E. Matthews, ὁ.π., σ. 141, s.v. Ἑλλάς.

5. Βλ. M. Guarducci, *Epigrafia Greca*, I, Roma 1967, σ. 381.

Εἰκ. 1.

Εικ. 2.

Εικ. 3.

Εικ. 4.

Εικ. 5.